

BOLALARNI MAKTABGA TAYYORLASHDA MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI VA MAKTAB HAMKORLIGI

Nurullayeva Charos Jo'rabek qizi

UrDPI Pedagogika fakulteti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: ushbu maqolada bolalarni maktabga tayyorlashda maktab va maktabgacha ta'lim tashkilotining ozaro hamkorligi to'g'risida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlari: ijodiy hamkorlik, MTT dasturi, pedagogik tashviqot, metodik va amaliy masalalar.

Kelajak avlodni ma'nan yuksak inson qilib shakllantirishda bolalar MTTsi bilan maktab o'rtasida o'rnatiladigan hamkorlikning har tomonlamaligi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash vazifasini muvaffaqiyatli amalga oshirishning asosiy shartidir.

Bolalar MTTsi va maktab o'rtasidagi bog'liqlik bir tomondan bolalarni maktab ta'limi talablariga javob beradigan darajada umumiy rivojlantirib va odobli qilib tarbiyalagan holda maktabga o'tkazishni, ikkinchi tomondan, o'qituvchining katta MTT yoshidagi bolalarning egallagan bilim, malaka sifatlariga va tajribalariga tayanib, ulardan o'quv tarbiyaviy jarayonda foydalanishni taqozo etadi.

Bolalar MTTsi va maktab o'rtasidagi uzviy bog'liqlik katta MTT yoshidagi bolalar va maktabning boshlang'ich sinf o'quvchilariga ta'lim-tarbiya berish sharoitini yaqinlashtirishga yordam beradi. Maktabgacha tarbiya muassasa xodimlari birinchi sinfda bolalar oldiga qo'yiladigan talablarni yaxshi bilishlari, maktabga tayyorlov guruhidagi bolalarni shunga muvofiq ravishda ta'lim olishga tayyorlashlari kerak.

Maktab va MTT o'rtasidagi uzviy aloqa murakkab va ko'p tomonlama tuzilishga ega. Unda ta'lim-tarbiyaviy ishlarning mazmuni, metod va usullari, tashkiliy shakllari, shuningdek bolalarni tarbiyalash shart-sharoitlari va pedagogik talab kabi yetakchi tomonlarini ajratib ko'rsatish mumkin.

Bunda quyidagilarga etibor berish kerak:

- Maktab talabi nuqtai nazaridan bolalar bilimlarini chuqurroq egallab olishlari lozim.

- MTT nuqtai nazaridan bolalarni maktab talabi darajasidagi bilim, malaka, ko'nikmalar bilan qurollantirish zarur.

- Bolalarni maktabga ruhiy tayyorligi. Bu yerda vazifa bolalar mehnatning har qanday turiga tayyor turishlari, ularda aqliy mehnat-bilishga qiziqishni o'stirish, ularni kelajakdagi mustaqil hayotga tayyorlashdan iborat.

Maktab bilan MTT o'rtasida uzviy aloqa asosini bolalar MTTsi va maktabda amalga oshiriladigan ta'lim – tarbiya ishlari mazmunini belgilovchi dasturlar o'rtasidagi bog'liqlik tashkil etadi.

Hozirgi boshlang'ich sinflar dasturi bilan MTT dasturini olib solishtiradigan bo'lsak, ular o'rtasida bir qancha o'zaro bog'liqlikni ko'ramiz. Bu eng avvalo dasturlarda asos qilib olingan prinsiplarning umumiyliigi bilan belgilanadi. Ularning mazmuni bolalarni har tomonlama tarbiyalash maqsad va vazifalariga mos kelish prinsipi, hayot bilan bog'liqlik, ilmiylik prinsiplari, ta'limning tarbiyalovchi va rivojlantiruvchi xususiyatga egaligi va falsafiy, ruhiy nuqtai nazarlarning birligida namoyon bo'ladi.

Birinchi sinf o'quv dasturi ayrim predmetlar bo'yicha bolalar MTTsi dasturi bilan solishtirganda ularda umumiylik ko'pligini ko'ramiz. Masalan, bolalar MTTsida ona tiliga o'rgatish va boshlang'ich sinflardagi ona tili darsiga bolalar nuqtai nazari har tomonlama rivojlantirish kabi umumiy g'oya asos qilib olinadi.

Bolalar MTTsi bu ish bolalarning lug'atini boyitish, tovushlarni to'g'ri talaffuz qilishga, ifodali o'qishga o'rgatish, bog'langan nutqni shakllantirish orqali amalga oshiriladi. Maktabda esa bolalarda mana shu MTTda egallangan bilim, malaka, tushunchalarga asoslanib, yozma nutq malakasi, orfografiya xat malakasi shakllantiriladi, ularga morfologiya va sintaksis elementlari o'rgatiladi. Shu bilan bir qatorda MTTda boshlangan bolalar lug'atini boyitish, nutqning ifodaliligi, bog'langan nutqni rivojlantirish davom ettiriladi.

Bolalar MTTsida ham, maktabda ham tabiatshunoslik to'g'risidagi bilimlar organizm bilan muhitning birligi to'g'risidagi umumiy g'oyaga asoslangan holda olib boriladi. Shu asosda bolalarga jonli va jonsiz tabiat, tabiat va kishilar o'rtasidagi bog'liqlik to'g'risida bilim va tushunchalar beriladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchisi va MTTning tayyorlov guruhi tarbiyachisi tayyorlov guruhi bolalarini maktab bilan tanishtirish bo'yicha ekskursiya uyushtiradilar. Bunday ekskursiyalar yil davomida 3 marta o'tkazilishi mumkin. Ekskursiya paytida katta va tayyorlov guruhi bolalari maktab o'quvchilari bilan tanishadilar, ular MTT bolalariga o'zlarini maktabdagi o'qishlari, ishlari to'g'risida gapirib beradilar; o'quvchilar xonasini qanday bezaganliklari, tabiat burchagidagi o'simlik va hayvonlarni qanday parvarish qilayotganliklari, ustaxonada qanday ishlarni bajarayotganliklarini ko'rsatadalar.

Ish shakli quyidagicha bo'lishi mumkin:

- Sinfda «Rasmga qarab so'zlab berish» mavzusidagi dars – mashg'ulotni birga o'tkazish. Sport maydonchasida yoki sport zalida maktabdagi jismoniy tarbiya mashg'ulotini birga bajarish;
- Birinchi sinf o'quvchilari va tayyorlov guruhi bolalari ishlagan rasmlarni birgalikdagi ko'rgazmasini tashkil etish;
- Maktab ustaxonasida o'quvchilarni mehnat mashg'ulotini kuzatish. O'quvchilar o'zlari tayyorlagan o'yinchoqlarni MTT bolalariga sovg'a qilishadi;
- Maktabda o'qiyotgan bolalar o'z MTTsiga kelishadi;
- «Maktab» o'yini tashkil etish.

Bolalar MTTsi tarbiyachisi va boshlang'ich sinf o'quvchisi faoliyatiga izchillik yaqqol namoyon bo'ladi. Maktab bilan MTT o'rtasidagi aloqa mustahkam bo'lgandagina bola tarbiyasidan ko'zlangan maqsadga erishish mumkin.

MTT va maktab o'rtasidagi aloqa ikki yo'nalishda olib boriladi:

- Bolalar MTTsi bilan maktabning pedagoglar jamoasi o'rtasidagi aloqa.

• MTT bolalari va boshlang'ich sinf o'quvchilarini bir-birlariga yaqinlashtirish.

Tarbiyachilar boshlang'ich sinfda olib boriladigan ta'lim-tarbiyaviy ishning mazmunini, o'ziga xos tomonlari bilan tanishadilar, natijada MTTda bolani maktab talabi darajasida tayyorlash istiqbollari belgilab olinadi. Maktabning boshlang'ich sinf o'quvchilari katta va tayyorlov guruhlarida olib boriladigan ishlar mazmuni bilan tanishib boradilar va maktabda ta'lim berishda bolalar egallagan bilim, malaka va ko'nikmalarga asoslanadilar.

Bolalar MTTsi bilan maktab pedagoglarining o'zaro aloqa o'rnatishlaridan ko'zlangan asosiy maqsad bolalarni zamon talabiga javob beradigan darajada maktab ta'limiga tayyorlash uchun o'quv tarbiyaviy ishlar bo'yicha maktab bilan MTT o'rtasida mustahkam aloqa o'rnatish, bolalarning maktabda muvaffaqiyatli o'qib ketishlari uchun bolalar MTTsi va maktabda olib borilayotgan ta'lim-tarbiyaviy ishlarni chuqur tahlil qilib, bu sohada yuqori natijalarga erishishdir.

Bolalar MTTsi bilan maktab pedagogik tashviqot, metodik va amaliy masalalar yuzasidan bir-biri bilan aloqa bog'laydi. Pedagogik tashviqot ishlari bolalar MTTsi maktabga tayyorlov guruhi tarbiyachisining va birinchi sinfda olib boriladigan ta'lim-tarbiyaviy ishlar vazifasi bilan tanishtirishni, maktabga tayyorlov guruhi va 1-sinf dasturi mazmunini, tayyorlov guruhi bolalari va maktabdagi 1-sinf o'quvchilarining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganishni taqozo etadi.

Bolalar MTTsi bilan maktab o'rtasidagi uzviy aloqaning pedagogik vazifasi MTTning tayyorlov guruhida va maktabning 1-sinfida olib boriladigan ta'lim-tarbiyaviy ishlarni amalga oshirishdagi faoliyat shakllari va usullari bilan o'zaro tanishishni taqozo etadi. Bu masalada MTTning tayyorlov guruhi tarbiyachilari maktabning 1-sinfida olib borilayotgan darslarni kuzatadilar va dars, mashg'ulotlaridan keyin birgalikda yig'ilishib uni muhokama qiladilar, ayrim metodikalar bo'yicha seminar-amaliyotlarda qatnashadilar: ilg'or tajribalar bilan o'rtoqlashish, bolalarni maktabga tayyorlash bo'yicha yoki 1-sinfda bolalarga bilim berish bo'yicha pedagogik kengashlarni o'tkazadilar.

Xulosa qilib aytganda, bolalar MTTsi bilan maktab oʻrtasidagi aloqaning amaliy vazifasi, shundan iboratki, bir tomondan, oʻqituvchi MTTning tayyorlov guruhiga borib oʻzining boʻlajak oʻquvchilari bilan tanishib boradi, ikkinchi tomondan, tayyorlov guruhi tarbiyachilari oʻzlarining sobiq tarbiyalanuvchilarini birinchi sinfda qanday oʻqiyotganini oʻrganib boradilar. Bolalar MTTsi bilan maktab oʻrtasidagi uzviy aloqa samarali boʻlishi uchun quyidagi shartlarga amal qilish lozim.

Adabiyotlar:

1. Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qoʻyilgan Davlat talablari. T-2008
2. R.Mavlonova, O.Toʻraeva, K.Holiqberdiev. Pedagogika. –T.: Oʻqituvchi, 2001.
3. P.Yusupova. Maktabgacha pedagogika. –T.: Oʻqituvchi, 1993.